

HET EERSTE LIED

Psalm 1 en het Danklied van Maria zijn liederen die ruim tweeduizend jaar oud zijn. Is het niet geweldig, dat er dan al liederen zijn, waarin tegen alle klippen op wordt gezongen dat de weg van slechte mensen een doodlopende weg is en dat kleine mensen groot gemaakt zullen worden? Ik maar denken dat de protestsongs ontstaan zijn in het begin van de jaren zestig met Pete Seeger en Bob Dylan. Absoluut niet waar. Ze zijn er al eeuwen. En met grote stelligheid en overtuigingskracht. Ze zingen het kwaad de wereld uit, ze stevenen met grote vastberadenheid af op een toekomst die nog heel ver weg is, maar waarin ze met grote hardnekkigheid geloven. De machten die het in de wereld voor het zeggen hebben zullen voor goed op een zijspoor staan en de rijken, hoe rijk ze ook zijn, zullen staan met lege handen; en ze zullen ook volledig in hun hemd staan, want van het echte leven en van deze wereld hebben ze helemaal niets begrepen. Dit zijn liederen die je heel hard moet zingen, zodat je voelt dat het ook waar is, of even waar, of bijna waar. Ze maken je blij, ook al is daar misschien feitelijk nauwelijks reden toe.

Want je vraagt je af waar de dichters de moed vandaan hebben gehaald om deze woorden zo op papier te zetten. Hadden ze dan geen oog voor hun eigen situatie, of voor wat er in de wereld gebeurt, natuurlijk ook toen al? En dachten ze nu echt dat recht en vrede zo zingbaar voor het grijpen liggen? Ik veronderstel, dat ze heel goed zagen hoe de wereld er voorstond en ook altijd wel voor zou staan. Deze liederen zingen niet alleen met open mond, maar ook met open ogen. Het zijn geen gemakkelijke liederen, ze gaan niet aan de werkelijkheid voorbij, integendeel, ze zingen er dwars tegen in, met alle moeite die dat kost.

Zo is Psalm 1 naar alle waarschijnlijkheid geschreven tijdens de ballingschap. Ver van huis, op vreemde grond, je vraagt je af: is onze God hier ook en waar dan? En waarom brengt God ons niet thuis? Dat zou een droom zijn, als we zingende terugkeren, dan zijn we echt gelukkig. Vanuit die situatie zingt de psalm. Over een stad waar ze zich een vreemde voelen, waar de waan van de dag heerst, waar wordt gespot met alles wat die ballingen heilig is. Het zingen van Psalm 1 is vooral naar binnen toe zingen, jezelf moed inzingen, jezelf een levensles inprenten: ga niet om met slechte mensen, zit niet in die kringen van spotters. Tora wijst je de weg. Er staat letterlijk: Tora moet je proeven, kauwen, op het puntje van je tong, zodat je er helemaal de smaak van te pakken krijgt, zodat je niets anders meer tot je wil nemen. Dat is je weg. Ze zongen Psalm 1 om op de been te blijven, om zich staande te houden. En vanuit het diepst van hun ziel: o, God, was ik maar zo'n boom, stevig geworteld aan het water.

En het lied van Maria? De evangelist Lucas legt Maria dit lied in de mond. En, net als in Psalm 1 valt ook hier het woord 'gelukkig': alle geslachten noemen mij voortaan gelukkig. Lucas weet maar al te goed wat Maria te wachten staat: haar zoon Jezus die dan nog niet geboren is, zal geen gemakkelijk leven hebben, zal ook haar geen gemakkelijk leven bezorgen. Vanaf de geboorte in een stal tot aan de kruisdood op een berg. Maria zal dat mee beleven, soms op afstand, soms van nabij, meestal met pijn in het hart. Ook dit is dus een lied, waarin het visioen van de Schrift bijna tegen beter weten in wordt hoog gehouden. Wat er ook gebeurt, de Levende houdt zich aan zijn woord, aan zijn belofte; dat doet de Levende al vanaf Sara en Abraham en zo is het eeuwenlang gegaan en zal het altijd en eeuwig gaan. Je moet het maar durven zingen.

Psalm 1 en het Magnificat zijn prachtige lofzangen, geschreven in benarde omstandigheden, naar alle waarschijnlijkheid met bevende hand en knikkende knieën. Want de woorden overschrijden iedere grens van werkelijkheid. Zulke woorden kun je niet zeggen, die passen

niet in een verhaal. Zoveel rotsvast vertrouwen in de toekomst, dat kun je niet beredeneren. Maar als je de woorden op muziek zet, als je ze gaat zingen, als je hoort hoe iemand naast je het vol overtuiging zingt, dan gaan ze werken, dan worden ze waar, minstens even waar, bijna waar.

In de Schrift staan die twee liederen niet alleen. Dat boek staat er vol van. Is ook vol van het geloof en het vertrouwen, dat er een nieuwe wereld komen zal. Een wereld waar echt sprake is van geluk en vrede, waar recht wordt gedaan, waar plaats is voor ieder mens. Zo'n wereld als de tuin van Eden van in den beginne of als zo'n stad van God in het laatste boek van de Schrift. Het is een verhaal, een lied dat dwars lijkt te staan op de werkelijkheid. Maar op de een of andere manier toch een verhaal dat ons boeit en niet los laat, dat voor ons een wegwijzer is, ons bij de hand neemt en soms influistert wat we kunnen doen. We lezen en zingen in een wereld die steeds de andere kant op lijkt te willen, maar met Psalm 1, het Magnificat, en zoveel andere liederen in de hand worden we gevoed, zingen we onszelf en elkaar moed in en geloven erin, dat ooit de wereld een ander aanschijn zal krijgen. En wellicht soms ook al krijgt.

Zingen, niet alleen tegen de boze buitenwereld, maar misschien ook wel tegen onszelf. Over wat we van plan waren of ons voorgenomen hadden en wat er toch al maar niet van komt is. Of over dat gevoel van machteloosheid en moedeloosheid in een wereld die volgens ons niet goed is. Maar wat wil ik? Wat kan ik? Ik kan zingen, dat is een begin.

Zou het echt helpen? Zal de wereld erdoor veranderen? Ja, ik denk dat er momenten zijn, dat we voelen dat we al zingende samen sterk staan. En dat we ons ook beseffen dat onze handen heel wat kunnen bewerkstelligen. Misschien niet opzienbarend. In elk geval niet zo nieuwswaardig als al die oorlogen en ellende van deze wereld. Het ligt ook ver buiten ons vermogen om daar iets aan te doen. Maar we staan niet met lege handen. En we weten dat we zo gewetensvol mogelijk doen wat moet gedaan in het geloof en het vertrouwen dat dat goed is, dat we daartoe op deze aarde zijn. Om elkaar te behoeden, om de aarde te behoeden, om de woorden die we hier horen te doen, gewoon in de loop de week, in je omgeving, waar je ook gaat, staat of zit. Daar wordt de wereld beter van. De geschiedenisboeken en de kranten staan vol van machthebbers, maar er is een andere kant in de geschiedenis. Maria zingt: ik ben maar een gewoon dienstmeisje, maar het is groots wat de Levende met mij doet. Mensen die doen wat hun handen vinden om te doen. Zulke mensen willen wij zijn. De wereld gaande houden zover onze handen reiken, en soms net een klein stukje verder. En we weten dat we er niet alleen voor staan. Er is een kerk vol met mensen die er zo over denken. En zo zijn er nog een heleboel kerken, moskeeën en synagogen en wat voor plekken dan ook. We staan niet alleen. We kunnen de wereld aan. We gaan in elk geval serieus proberen.

Hier in ons midden branden vier kleine vlammetjes. Lichtpuntjes in de donkere dagen voor Kerstmis. Ze staan in geen enkele verhouding tot wat we allemaal hopen en wensen aan licht, aan vrede, aan geluk. Maar het is een begin. Laten we ook maar klein beginnen, met wat binnen ons bereik ligt. En intussen zingen van grote dingen, zodat we weten welke kant we op willen.

Laten we zingen met de woorden die Maria in de mond zijn gelegd. Die haar lied zong als een soort opstanding, als een opstand. Omdat ze wilde getuigen van waar ze rotsvast in geloofde. Tegen de schijnbaar onaantastbare werkelijkheid en machten in. Je moet inzingen met woorden die al eeuwen door mensen gezongen zijn. En steeds hebben ze de inspiratie in gevonden om staande te blijven, door te gaan, opnieuw te beginnen. Zulke liederen moet je heel hard zingen. Zodat ze ook waar zijn, minstens bijna waar, in elk geval even waar.

Gerard Swüste

Gelezen: Psalm 1 / Lucas 1, 46-55 (Magnificat)